

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Yttrande över Domstolsverkets promemoria Begäran om författningsändring avseende ledighet för domare för att ha en annan anställning (Ju2022/02883)

Beslut av domstol avseende andra domare än domstolschefer

I promemorian föreslås att samtliga beslut enligt förordningen (2019:723) om ledighet för domare om att bevilja andra domare än domstolschefer ledighet för annan anställning ska fattas av domstolarna själva.

Högsta förvaltningsdomstolen instämmer i promemorians bedömning att förslaget att flytta beslutanderätten från Domstolsverket till domstolarna bidrar till att stärka domstolarnas oberoende och självständighet gentemot regeringsmakten. I promemorian behandlas emellertid inte hur förslaget förhåller sig till *domarnas* självständighet, dvs. frågor som rör den enskilde domarens förhållande till domstolschefen och övriga anställda. Detta är en viktig aspekt av domstolarnas självständighet som här blir särskilt relevant eftersom det i promemorian även föreslås att en domstols beslut inte ska kunna överklagas (se vidare nedan under rubriken *Överprövning*).

Beslut av Domarnämnden avseende domstolschefer

Enligt förslaget i promemorian ska Domarnämnden besluta om ledighet för samtliga domstolschefer som ansöker om ledighet för att ha annan anställning.

Högsta förvaltningsdomstolen instämmer i förslaget såvitt avser domstolschefer i hovrätt, kammarrätt, tingsrätt och förvaltningsrätt. Det är enbart dessa domstolschefer som omfattas av den nuvarande regleringen enligt förordningen om ledighet för domare (1 §). Promemorians författningsförslag omfattar emellertid, utan närmare motivering, även frågan om ledighet för Högsta domstolens ordförande och Högsta förvaltningsdomstolens ordförande för att ha annan anställning.

Av 3 kap. 4 § rättegångsbalken och 3 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar framgår att justitieråd inte får inneha eller utöva något annat ämbete. Justitieråd har ansetts inte kunna vara lediga för att ha en annan anställning (se förordningsmotiv 1996:9 Ändrade regler om ledighet och vikariat för domare, s. 12). Förslaget till ändring av 28 §

förordningen (1996:378) med instruktion för Högsta förvaltningsdomstolen kan därmed inte tillstyrkas.

Mot bakgrund av att domstolarna själva föreslås fatta samtliga beslut om ledighet för att ha annan anställning för andra domare än domstolschefer föreslår Högsta förvaltningsdomstolen att 28 § instruktionen ska ha följande lydelse.

”Högsta förvaltningsdomstolen beslutar om ledighet för justitieråd och övrig personal.”

I förslagen till ändringar av domstolsinstruktionerna används uttrycket ”övrig, egen personal”. Högsta förvaltningsdomstolen anser att det är otydligt vad som avses med ”egen” personal, t.ex. i fråga om justitiesekreterare som är tjänstlediga assessorer från överrätt eller tjänstlediga från annan anställning, och förordar därför ingen ändring i detta avseende i förhållande till nuvarande lydelse.

Det är vidare oklart i vilka situationer förordningen om ledighet för domare kommer kunna bli tillämplig på justitiesekreterare.

Överprövning

Högsta förvaltningsdomstolen delar bedömningen att det finns principiella och konstitutionella skäl att överväga alternativ till den nuvarande ordningen där regeringen överprövar domstolarnas beslut om ledighet.

Högsta förvaltningsdomstolen ifrågasätter dock att det införs en ordning där det inte längre är möjligt att få till stånd en överprövning av domstolschefens beslut utan att det har utretts hur det skulle påverka den enskilde domarens självständighet.

Den föreslagna ordningen med en tillämpning av lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister framstår inte som ett godtagbart alternativ.

Mot denna bakgrund avstyrker Högsta förvaltningsdomstolen den föreslagna författningsändringen om att införa ett överklagandeförbud i 9 § förordningen om ledighet för domare.

I beredningen av detta yttrande har justitierådet tillika ordföranden i domstolen Helena Jäderblom, justitierådet tillika ordföranden på avdelning Henrik Jermsten och kanslichefen Katarina Grén deltagit.

Justitiesekreteraren Sarah Helaoui har varit föredragande.

På Högsta förvaltningsdomstolens vägnar

Helena Jäderblom